

*Туренко Віталій Едуардович,
кандидат філософських наук,
науковий співробітник філософського факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

КОЕКЗИСТЕНЦІЯ СВОБОДИ ВОЛІ І ТОЛЕРАНТНОСТІ В ОСВІТІ

Актуальність теми дослідження пов'язана з тим, що свобода волі — фраза, яка в ХХІ столітті досягла найвищої точки концентрації. Завдяки телебаченню, Інтернету, соцмережам проблема свободи волі поширюється дуже швидко: з одного боку, ми можемо простежити шлях вирішення цієї проблеми, коли чиясь свобода знецінюється, а з іншого боку, зневага до чужої свободи. проявляється воля. Тому важливо знайти «золоту середину» в цьому контексті, що ми спробуємо розкрити у пропонуваніх тезах.

Перш за все слід зауважити, що важливим чинником встановлення гармонійного співвідношення свободи та толерантності є те, що життя сучасної людини проходить у світі новітніх технологій, Інтернету, які мають безпосередній вплив на освітній процес. Все частіше ми бачимо, що комп'ютери та гаджети стають невід'ємною частиною навчального процесу.

Американський фізик японського походження Мічіо Каку зазначає, що технології майбутнього сприятимуть свободі, незалежності та відповідальності кожного, а головне, що «навчання більше не буде базуватися на запам'ятовуванні. Дуже скоро комп'ютери та окуляри Google Glass будуть перетворитися на крихітні лінзи, які дозволять завантажити всю необхідну інформацію. Тому за рік-два школярі та студенти на іспитах зможуть просто шукати відповіді на запитання в Інтернеті: просто моргнути — і потрібна інформація з'явиться» [1].

Таким чином, використання сучасних технологій призведе до того, що потреба у вчителів відпаде і в результаті кожен з нас стане більш автономним, відповідальним за власне життя. Це призведе до самоосвіти людей, каже Мічіо Каку, ми зможемо

визначити, які знання нам потрібні, а відповіді на будь-які запитання ми зможемо знайти на «розумній стіні», до якої буде достатньо підійти і задати запитання, і відразу ж фахівець з галузі, з якої виникло запитання, дасть відповідь. Також характерною особливістю освіти в майбутньому, за словами Мічіо Каку, буде те, що людині не знадобляться дипломи, а створяться центри сертифікатів, які оцінюватимуть знання та компетенції людей. Прикладом цього є країни США, Канади, Японії, Європи, де вже існує «досить популярна система портфоліо, коли під час навчання людина накопичує дипломи, сертифікати, сертифікати і показує їх роботодавцю. У майбутньому накопичений інтелектуальний багаж стане одним із ключових елементів системи освіти, а інформаційні технології зроблять людські досягнення доступними та прозорими» [1].

Проте в цих реаліях майбутнього не варто забувати про толерантні стосунки та повагу до вільної волі інших. Впроваджуючи на практиці толерантні стосунки, ми повинні розуміти, що мораль і відповідальність є регуляторами нашої поведінки, вони допомагають нам приймати правильні рішення, діяти по совісті, розуміти, що правда чи неправда, це також необхідна умова свободної волі. Таким чином, моральна відповідальність включає дві складові, які її визначають, перша особа повинна дати певну оцінку власним вчинкам, виходячи з цієї оцінки має бути двох видів – похвала і провина. Другим компонентом моральної відповідальності є гносеологічний, тобто винний повинен розуміти, що його вчинки морально неправильні, погані. Тому вільна воля — це «унікальна здатність людей здійснювати найсильніший контроль над своїми діями, які необхідні для моральної відповідальності» [2, с.6].

Загалом слід зазначити, що свобода волі, моральна відповідальність – це не просто абстрактні терміни, до яких ми звертаємось, коли говоримо, що ми вільні та морально відповідальні. Навпаки, свобода волі і моральна відповідальність, або відповідальність загалом, — це гуманістичні характеристики людини, які допомагають їй знайти правильний шлях у власному житті. Яскравим прикладом того, як дитина може стати толерантною, вільною, відповідальною та поважною до інших, є

американська система освіти, яка окреслює п'ять основних навичок, якими дитина повинна оволодіти під час навчання.

Перший – це розуміти текст і писати зрозумілі тексти. Тобто тут головне не розуміння самого тексту, а те, що саме хотів сказати автор своїм твором. Для розвитку цієї навички у дітей навіть у молодших класах запровадили предмет «Читання та розуміння».

Другим основним навиком американської системи є презентація, в якій дитина проявляє творчість, незалежність, проявляє вміння чітко і лаконічно будувати власну презентацію, яка здатна утримати слухачів.

Третій навик – це вміння швидко друкувати на комп'ютері; четверта – заборона плагіату та списання, до цього ставляться дуже відповідально і серйозно, особлива увага приділяється правильному цитуванню та перефразуванню; п'ятий — вміння дискутувати, поважаючи думку опонента.

Кожна дитина повинна вміти чітко сформулювати власну позицію, представляти і відстоювати її, робити це правильно, не сперечаючись з опонентом і не ображаючи його. З цього дискурсу стає зрозумілим, що свобода волі і толерантність нерозривно пов'язані, вони доповнюють одна одну, у свою чергу толерантність і свобода волі ґрунтуються на моральній відповідальності.

Таким чином, застосування ідей толерантності у вихованні веде до створення гармонійної атмосфери навчання учнів та студентів, при цьому важливо спиратися на принципи гуманності, поважати свободу кожної дитини. Підсумовуючи, слід сказати, що філософія виховання, яка ґрунтується на філософських ідеях толерантності та сприяє повазі до вільної волі кожного учня, сприятиме вихованню моральної та відповідальної особистості.

Література

1. Kaku, M. (2014). Learning Will No Longer Be Based on Memorization. <https://lifedeep.ru/post/2568-mitio-kaku-obuchenie-bolshe-ne-budetosnovyvatsja-na-zapominanii>.
2. McKenna, M. & Pereboom, D. (2016). Free Will: A Contemporary Introduction. New York & London: Routledge